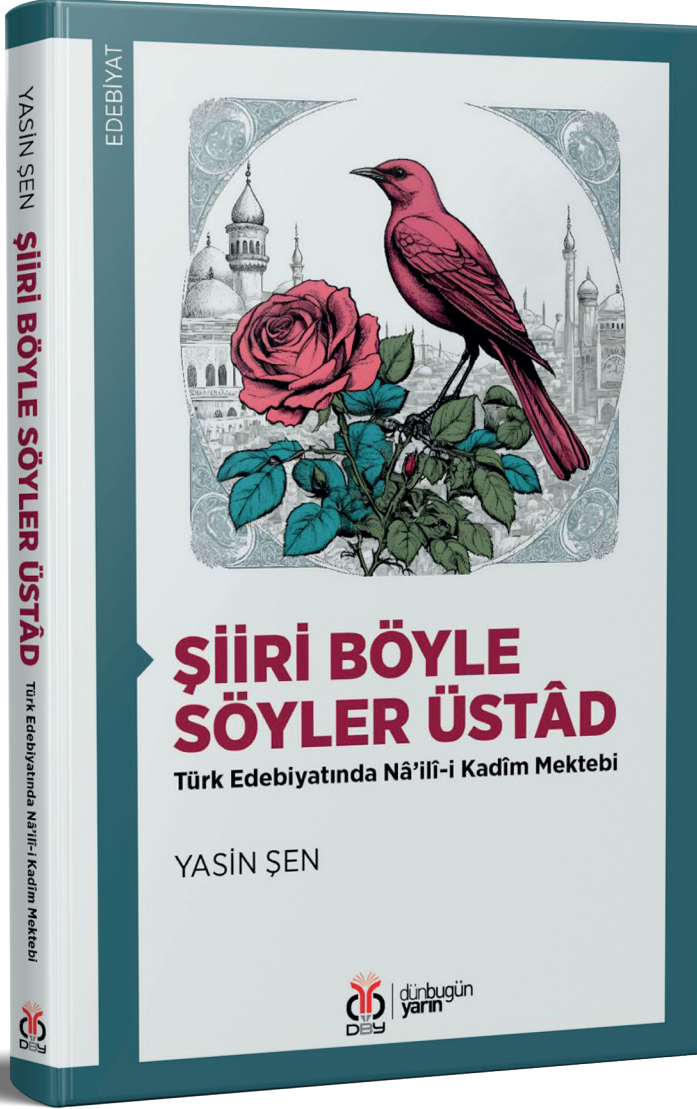

ŞİİRİ BÖYLE SÖYLER ÜSTÂD

Türk Edebiyatında Nâ'îlî-i Kadîm Mektebi

YASİN ŞEN

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2024, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 361
Edebiyat: 181

ISBN 978-625-6769-72-4
Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2024

Yazar: Yasin Şen

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Repro Bir Matbaacılık
(Sertifika No: 47381)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Şiiri Böyle Söyler Üstâd: Türk Edebiyatında Nâ'îlî-i Kadîm Mektebi

Haz: Yasin Şen (Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2024.

192 s. ; 13,5 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 361) ___ Dizin var.

ISBN 978-625-6769-72-4

1- Edebiyat 2- Eski Türk Edebiyatı 3- Şiir

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Sözbaşı.....	7
Giriş.....	11

I. BÖLÜM NÂ'İLÎ-İ KADÎM'İN HAYATI, ESERİ ve ŞAHSİYETİ

Nâ'îlî-i Kadîm'den Bahseden İlk Kaynaklar.....	19
Nâ'îlî-i Kadîm'in Hayatı, Eseri ve Şahsiyeti.....	23
Hayatı.....	23
Eseri.....	31
Şahsiyeti.....	33

II. BÖLÜM NÂ'İLÎ-İ KADÎM'İN SANATININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Sebk-i Hindî ve Nâ'îlî-i Kadîm.....	43
Nâ'îlî-i Kadîm'in Şiiri Üzerine Bazı Değerlendirmeler.....	48
Nâ'îlî-i Kadîm'in Şiirinin Genel Özellikleri.....	58
Şekil Özellikleri.....	58
Muhteva Özellikleri.....	64

III. BÖLÜM NÂ'İLÎ-İ KADÎM MEKTEBİ

Nâilî-i Kadîm'i Etkileyen Şairler	73
Türk Edebiyatında Nâilî-i Kadîm Tesirleri.....	80
Nâ'îlî'nin Yaşadığı Yüzyılda Etkileri.....	83
18. Yüzyılda Nâ'îlî-i Kadîm Etkileri.....	106
19. Yüzyılda Nâ'îlî-i Kadîm Etkileri.....	119
20. Yüzyılda Nâ'îlî-i Kadîm Etkileri.....	140
Yahya Kemal'e Göre Nâ'îlî-i Kadîm.....	152
Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Nâ'îlî-i Kadîm Yorumları	159
Sonuç	169
Kaynakça	175
Özel Adlar ve Kavramlar Dizini	185

Sözbaşı

*Yâ Rab senden budur niyâzım
Hemreng-i hakikat et mecâzım
Nâ'îlî-i Kadîm*

Nâ'îlî-i Kadîm, Türk Edebiyatında yaşadığı dönemden itibaren etkileri hissedilen bir 17. yüzyıl şairidir. Şiirlerindeki renkli hayaller, iç içe geçmiş anlam dünyası, önceki yüzyıllara nispetle daha çok öne çıkan yeni mazmunlar, duygu derinliği, samimiyet, tasavvufî mevzular gibi sebeplerle çeşitli zamanlarda şiirleri birçok defa yorumlanmış, gazellerine nazireler söylenmiş ve şiirlerine şerhler yazılmıştır. Türk Edebiyatında şiirlerine en çok nazire yazılan şairlerden biri Nâ'îlî'dir. Nâ'îlî bir gazel şairidir ve edebiyatımızda en çok gazelleriyle etkili olmuştur.

Onun ilk Sebki Hindî şairi olduğunu söyleyen ve ilk şarkı yazar şair olduğunu ifade eden araştırmacılar vardır. Sebki Hindî şairi olması, tasavvufî remizleri şiirde çok fazla kullanması şiirlerindeki anlam kapalılığının da asıl sebeplerindendir. Nâ'îlî, şiirlerindeki anlam derinliği sayesinde insanları etkilemeye ve araştırmacıları kendine çekmeye günümüzde de devam etmektedir.

Nâ'îlî'nin yaşadığı 17. yüzyıl, Osmanlı şiir estetiğinin en ilginç dönemlerinden birisidir. Şiir, bir önceki yüzyılda ulaşılan estetik dünya

içerisinde devam ederken bu dönemdeki üslup arayışları da dikkat çekmektedir. Bu dönemde divan şiirinin Şeyhülislam Yahyâ, Nefî, Fehîm-i Kadim, Nâ'îlî, Nâbî gibi üstatlarının yetişmiş olması bizce bu arayışı sanatında temsil edebilmiş şairler dolayısıyladır.

Bu yüzyılda yetişen üstat şairlerden birisi olarak kabul edilen Nâ'îlî'nin sanatı etrafında, yaşadığı yüzyıldan başlayarak bir mektep meydana gelmiştir. Bu mektep özellikleri ve takipçileriyle birlikte bugüne kadar etraflı bir şekilde incelenmemiştir. İlk defa bu çalışmayla beraber Nâ'îlî-i Kadim mektebi geniş olarak ele alınmaya çalışılacaktır.

Biz bazı zamanlarda Nâ'îlî üzerine yaptığımız okumalarda onun tesirlerinin çeşitliliği ve sürekliliği ile karşılaştık. Nâ'îlî'nin özellikle 17., 18. ve 19. yüzyıllardaki tesirlerini divanlar ve araştırmalar üzerinden incelemeye başladık. 20. yüzyılda yaşamış sanatçılar da çeşitli açılardan Nâ'îlî'yi yorumlamaya devam etmişler, şiirlerinde ondan bahsetmişler, gazellerine nazireler söylemişlerdir. Onun Türk Edebiyatında Nâbî, Nedim ve Yahya Kemal gibi önde gelen şairlerin şiirlerindeki etkileri oldukça barizdir.

Nâ'îlî-i Kadim mektebi, geleneğin yüzyıllara yayılan gücünü izlemek adına oldukça önemlidir. Topladığımız nazireler, Nâ'îlî-i Kadim'den bahseden kaynaklar onun artık eski edebiyatımız içinde yepyeni bir üslubun kurucusu olduğunu gösteriyordu. Bu da "Nâ'îlî vadisi", "Nâ'îlî-i Kadim tarzı" gibi ifadelerle şairin adını zikredeni haklı çıkarıyordu. Dolayısıyla Nâ'îlî'nin şiirlerini ilgi çekici kılan hususiyetler ve onun yüzyıllara yayılan etkileri dikkatimizi onun üzerine daha çok çekti.

Çalışmamız giriş bölümünden sonra üç bölüm üzerinde gelişme gösterdi. Birinci bölümde Nâ'îlî'nin hayatı, eseri ve şahsiyeti üzerinde duruldu. Bu bölüm Nâ'îlî hakkında yazılanların derlenmesi ve değerlendirilmesinden oluşmakla beraber şiirlerinden hareketle mümkün olduğu kadar bazı çıkarımlarda bulunma yoluna da gidildi. İkinci bölümde Nâ'îlî'nin sanatının genel özelliklerini vermeye çalıştık. Çalışmanın üçüncü ve son bölümü şairin Türk Edebiyatında, yaşadığı

yüzyıldan başlayarak günümüze kadar devam eden tesirlerine ayrılmıştır. Nâ'îlî'nin şiirlerine yazılan nazire, tahmis ve şerhler bu bölümde incelendi ve bazılarında örnekler verildi.

Çalışmamızda Nâ'îlî'nin tesirlerini örnekler üzerinden incelemekle beraber şaire yazılan bütün nazirelere bu eserde yer vermekten kaçındık. Zira böyle bir teşebbüs çalışmamızın hacmini çok fazla artıracaktı. Biz de bundan sarf-ı nazarla bazı yerlerde nazirelerin matla beyitlerini vermekle yetindik. Bazı şairlerde ise özellikle Nâ'îlî'ye birkaç nazire yazan veya onun bir şiirini tahmis eden şairlerin -etkileşimi daha iyi görmek adına- şiirlerinin tam metnini verdik. Ayrıca herhangi bir şairin Nâ'îlî-i Kadim'den aldığı tesirleri başka örnek beyitler üzerinden de göstermeye çalıştık.

Burada kullandığımız Nâ'îlî şiirlerini Haluk İpekten'in yayına hazırladığı (MEB Yay., İstanbul 1970) divandan aldık. Bunları çalışmada sürekli dipnotla göstermek yerine genel olarak şiir türüne ve beyit numaralarına işaretle yetindik. Bu çalışmada süreli yayınlardan da elden geldiği kadar istifade yoluna gidilmiştir. Bu konuda özellikle süreli yayımlar üzerine yapılmış tezler, yayımlanmış kitaplar işimizi kolaylaştırdı. Bunlarda rastladığımız Nâ'îlî-i Kadim'in zamana bağlı olarak nasıl ele alındığıyla ilgili yazılar çalışmamızı beslemiş oldu.

Nâ'îlî üzerine çalışan araştırmacıları, bize kaynak ve yorum bakımından yardımcı olan eser sahiplerini burada anmak bir gönül borcudur. Bu isimlerin en başında Haluk İpekten gelir. Haluk İpekten'in doktora tezi olarak hazırladığı divanın yanı sıra Nâ'îlî'nin şiirlerinin açıklandığı diğer eserleri bize bu çalışma boyunca yardımcı oldu. Yine İbrahim Kutluk'un Nâ'îlî üzerine yaptığı çalışmalar ve makaleleri bu esere kaynaklık etti. Burada hocalarımızı rahmetle anıyoruz. Bunun yanında Metin Kayahan Özgül hocamın başta doktora tezi olan Encümen-i Şuara olmak üzere diğer eserleri çalışmamızı önemli ölçüde besledi. Bunun yanında Nâ'îlî Kadim üzerine çalışan diğer kalem erbâbını da burada minnet ve teşekkür hisleriyle anmayı bir borç telakki ediyorum.

Çalışmamızda bizim gözden kaçırdığımız, yorum eksikliğinden kaynaklanan bazı hatalar bulunabilir. Her ilk, kendi içinde orijinal teklifleri barındırabildiği gibi tecrübe eksikliğinin getirdiği hataları da barındırabilir. Bu sebepten çalışmamızın mükemmel olduğu iddiasında değiliz. Aksine bu çalışmanın tenkit ve tekliflerle daha da gelişmeye ihtiyacı vardır. Bu tür tenkit ve tekliflerle eserimize katkıda bulunacak araştırmacılara şimdiden teşekkür ederim.

Bu çalışmayla dileğimiz eski edebiyatımızın yaşayan taraflarının başka eserler ve şahsiyetler yoluyla da işlenmesi; Fuzûlî, Fehîm-i Kadim, Nefî, Nedim, Şeyh Gâlib gibi diğer bazı şairlerin gelenek ve yeni zamanlar içerisindeki tesirlerinin tespit ve tahlil edilmesi, böylece bu şiir geleneğinin bir devam fikri etrafında yeniden ele alınmasıdır.

Yasin Şen

Ocak 2024

Kaynakça

- A. İrfan Aypay, “Nâ’îlî’nin Bir Gazelinin Şerhini Okurken”, Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı, Erzurum 2009, S. 39, s. 423-434.
- Abdülbaki Gölpınarlı, Divan Edebiyatı Beyanındadır, Marmara Kitabevi, İstanbul 1945.
- Abdülbaki Gölpınarlı, Dîvân Şiiri 17. Yüzyıl, Varlık Yay., İst. 1954.
- Abdülbaki Gölpınarlı, Naili-i Kadim, İstanbul 1953.
- Abdülhak Şinasi Hisar, Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde Aşka Dair Seçilmiş Mısralar ve Beyitler 1417-1950, Yapı Kredi Bankası Yay., İstanbul 2006.
- Abdülhak Şinasi Hisar, Kitaplar ve Muharrirler II, Edebiyat Üzerine Makaleler (1928-1936), Yay. Haz.: Necmettin Türinay, YKY, İstanbul 2009.
- Abdülhak Şinasi Hisar, Kitaplar ve Muharrirler III, Romana Dair Bazı Hakikatler (1943-1963), Yay. Haz.: Necmettin Türinay, YKY, İstanbul 2009.
- Abdülhak Şinasi Hisar, Yahya Kemal’e Veda, YKY, İstanbul 2006.
- Abdülkadir Erkal, 17. Yüzyıl Divan Şiiri Poetikası, Birleşik Yay., Ankara 2009.
- Âdem Köpür, Ali Emîrî Efendi’nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası (319-637 Arası Sayfalar), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa 2013.
- Adnan İnce, Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Dîvânı Tenkitli Basım, Ankara 1994.
- Adnan İnce, Sâlim Efendi Tezkiretü’ş-Şu‘arâ, AKM Yay., Ankara 2005.
- Ahmet Arı, Sâkıb Dede Dîvânı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara 2018.

- Ahmet Atillâ Şentürk-Ahmet Kartal, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yay., İstanbul 2007 (e-kitap).
- Ahmet Hamdi Tanpınar, 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Yay. Haz.: Abdullah Uçman, YK Yay., İstanbul 2007.
- Ahmet Hamdi Tanpınar, Edebiyat Dersleri, Haz.: Abdullah Uçman, Dergâh Yayınları, İstanbul 2013.
- Ahmet Hamdi Tanpınar, Edebiyat Üzerine Makaleler, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977.
- Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal, Dergâh Yayınları, İstanbul 1995.
- Ahmet Hamdi Tanpınar, Yaşadığım Gibi, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Ahmet Mermer, Mezâkî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni, AKM Yay, Ankara 1991.
- Ahmet Serdar Erkan, Tekirdağlı Ahmed Lutfî Divânı (İnceleme-Tenkitle Metin-Sözlük), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara 2022.
- Ahmet Uslu, "Namık Kemal'in Nazireleri Üzerine Bir Araştırma", Turkish Studies Language and Literature, Volume 14, 2019, s. 2137-2218.
- Ali Fuat Bilkan, Nâbî Divanı, C.I-II, Akçağ Yayınları, Ankara 2021.
- Ali Kemal, Makaleler -Peyâm-ı Edebî'deki Dil ve Edebiyat Yazıları-, Haz.: Hülya Pala, Kitabevi Yay., İstanbul 1997.
- Ali Osman Coşkun, Seyrekzâde Mehmed Âsım'ın Hayatı ve Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr Adlı Eseri, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1985.
- Atabey Kılıç (Haz.), Mirzâ-zâde Ahmed Neylî ve Divanı, Kitabevi Yay., İstanbul 2004.
- Atillâ İlhan, Böyle Bir Sevmek, Bilgi Yay., Ankara 1994.
- Atilla İlhan, Tutuklunun Günlüğü, Türkiye İş Bankası Kültür Yay, İstanbul 2013.
- Avni Erdemir, Anadolu Sahası Musikişinas Divan Şairleri, TÜSAV Yay., Ankara 1999.
- Aylin Yıldırım, Dersaadet Gazetesi İnceleme-Tasnif-Metin, Niğde Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2010.
- Ayşegül Akdemir, Klasik Türk Edebiyatında Delilik Kavramı (Fuzûlî, Nâ'îlî, Fehîm-i Kadîm, Şeyh Gâlib Dîvânları ve Fuzûlî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevîsi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2008.
- Ayşegül Mine Yeşiloğlu, "Nâ'îlî-i Kadîm" Maddesi, TDVİA, C. 32, s. 315.

- Ayşegül Mine Yeşiloğlu, Nâ'îlî-i Kadîm Divanı'nın Tahlili, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tez, Edirne 1996.
- Berrin Yıldırım, Haftalık Musavver Malûmât-ı Nâfia Mecmuası (Tahlilî Dizin ve İnceleme), Erciyesi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2017.
- Beşir Ayvazoğlu, Aşk Estetiği, Ötüken Yay., İstanbul 2004.
- Beşir Ayvazoğlu, Geleneğin Direnişi, Ötüken Yay., İstanbul 1996.
- Beşir Ayvazoğlu, Kuğunun Son Şarkısı, Kapı Yay., İstanbul 2006.
- Beşir Ayvazoğlu, Tanrıdağı'ndan Hira Dağı'na Milliyetçilik ve Muhafazakârlık Üzerine Yazılar, Kapı Yayınları, İstanbul 2013.
- Beşir Ayvazoğlu, Yahya Kemal Eve Dönen Adam, Ansiklopedik Biyografi, Kapı Yayınları, İstanbul 2008.
- Bilal Kemikli, Şâir Şeyhülislam Ârif Hikmet Beyefendi, MEB Yay., Ankara 2003.
- Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, C. II, Haz.: Mustafa Tatcı-Cemal Kurnaz, Bizim Büro Matbaası, Ankara 2000.
- Cafer Mum, "Sebk-i Hindî", Türk Edebiyatı Tarihi 2, Editörler: Talât Sait Halman vd., Kültür Bakanlığı, İstanbul 2007.
- Cem Dilçin, "Divan Şiirinde Gazel", Türk Şiiri Özel Sayısı (Divan Şiiri), Türk Dili Dergisi, S. 415-416-417 / Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, s. 78-247.
- Cem Dilçin, Fuzulî'nin Şiiri Üzerine İncelemeler, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2010.
- Cemâl Kurnaz, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Gazi Kitabevi Yay., Ankara (Tarihsiz).
- Cevdet Canbulat, Nailî'den Şiirler, Anıl Matbaası, İstanbul 1952.
- Cihan Okuyucu, Divan Edebiyatı Estetiği, L-M Yay., İstanbul 2006.
- Çankırlı Ahmet Talat (Toplayan), Çankırı Şairleri, Çankırı 1932.
- Çiğdem Arslanmirza, Nâ'îlî'nin Gazellerinde Söz Sanatları, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2001.
- E. J. Wilkinson Gibb, Osmanlı Şiir Tarihi III-IV-V, Tercüme: Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yay., Ankara 1999.
- Erdoğan Erol, Sükerî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı, AKM Yay., Ankara 1994.
- Erol Gündüz, "Subhîzâde Feyzî'nin Fehîm-i Kadîm, Nâ'îlî-i Kadîm ve Neşâtî'ye Yazdığı Nazireler", Turkish Studies, Volume 7/3, Summer 2012, s. 1395-1414.

- Eşref Yanmaz, Vecdî (Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divânı'nın Karşılaştırmalı Metni), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1995.
- Faik Reşat, Eslâf, Haz. Şemsettin Kutlu, Tercüman 1001 Temele Eser, İstanbul (Tarihsiz).
- Fatma Sabiha Kutlar, Arpaemîni-zâde Mustafa Sâmî Dîvân, Ankara 2004.
- Fuat Köprülü, Bugünkü Edebiyat, Akçağ Yay., Ankara 2007.
- Gencay Zavotçu, Zehr-i Mârzâde Seyyid Mehmed Rızâ, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Tezkiresi, Kocaeli 2009 (e-kitap).
- H. İpekten, M. İsen, R. Toparlı, N. Okçu, T. Karabey, Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1988.
- Hafız Hüseyin Ayvansarâyî, Vefâyât-ı Ayvansarâyî (İnceleme-Tenkitli Metin), Haz. Ramazan Ekinci, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 2017 (e-kitap).
- Hakan Baykut, Sebki Hindî Şairlerinin Kasidelerinde Övme ve Övünme (Nâ'îlî, Neşâtî, Fehîm, Şehrî ve Şeyh Gâlib), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2010.
- Halil Çeltik, "Nazire ve Sebki Hindî Bağlamında Nâ'îlî ve Fehîm-i Kadîm", Vefatının 350. Yılında Nâ'îlî-i Kadîm, Haz.: Serpil Akgül, Ankara 2017, s. 37-46.
- Halil Çeltik, Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası, Kurgan Edebiyat Yay., Ankara 2013.
- Haluk Aydın, Cevrî Divanı'nın Tahlili, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Balıkesir 2010.
- Haluk İpekten, "Nâ'îlî", MEB İslam Ansiklopedisi, C. 9, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964, s. 41-44.
- Haluk İpekten, Nâ'îlî Divanı, Akçağ Yay., Ankara 1990.
- Haluk İpekten, Nâ'îlî Hayatı Sanatı Eserleri, Akçağ Yay., Ankara 1997.
- Haluk İpekten, Nâ'îlî Hayatı-Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay, Ankara 1986.
- Haluk İpekten, Nâ'îlî-i Kadîm Divanı Edisyon Kritik, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970.
- Hamit Dikmen, Seyyid Vehbi ve Divanının Karşılaştırmalı Metni, 1. Cilt, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dr. Tezi, Ankara 1991.

- Handan Belli, Klasik Türk Şiirinde Terkiplerin Edebî Yönü (Fuzûlî, Bâkî, Nâ'îlî ve Neşâtî Örneği), İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 2017.
- Hilmi Yavuz, İslam'ın Zihin Tarihi, Bir Müslüman Aydınımın İslam Üzerine Düşünceleri, TİMAŞ Yay., İstanbul 2010.
- Hilmi Yavuz, Türkiye'nin Zihin Tarihi, Türk Kültürü Üzerine Kuşatıcı Bir Söylev, TİMAŞ Yay., İstanbul 2013.
- Himmat Konur, İbrâhîm Gülşenî Hayatı, Eserleri, Tarikatı, İnsan Yay., İstanbul 2000.
- Hüseyin Güfta, Sâlim (Mirza-zâde) Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Karşılaştırmalı Metni, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 1995.
- Hüseyin Özçelebi, Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştirisi 1939-1950, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1998.
- Hüseyin Vassâf, Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk, Haz.: Mustafa Tatçı-Musa Yıldız-Kaplan Üstüner, H Yay., İstanbul 2013.
- Hüseyin Vassaf, Tasavvufî Şiir Şerhleri, Feyzî'l-Kemâl ve Mir'âtü'l-Kemâl, Haz. Muammer Cengiz, Dergâh Yay., İstanbul 2015.
- Hüseyin Yorulmaz, Urfalı Nâ'îlî, Şule Yay., İstanbul 1998.
- İbnü'l-emin Mahmud Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri 1, Haz.: Müjgân Cunbur, AKM Yay., Ankara 1999.
- İbnü'l-emin Mahmud Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri 2, Haz.: M. Kayahan Özgül, AKM Yay., Ankara 2000.
- İbnülemin Mahmûd Kemâl, Herseklî Ârif Hikmet Divan, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1334.
- İbnülemin Mahmûd Kemâl, Leskofçalı Gâlib Divan, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1335.
- İbrahim Kutluk, "Nâ'îlî-i Kadîm'in Sanatı ve Kişiliği", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Y. 1963, Ankara 1964, s. 269-305.
- İbrahim Kutluk, Nâ'îlî-i Kadîm Hayatı ve Eserleri, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Yay., İstanbul 1963.
- İbrahim Necmi Dilmen, Tanzimat Edebiyatı Tarihi Notları, Ankara 1942.
- İlyas Kayaokay, Dîvân Şâirlerinin Gözüyle Dîvân Şâirleri, Fırat Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mezuniyet Tezi, Elazığ 2013.
- İnci Enginün-Zeynep Kerman, Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa, Dergâh Yay., İstanbul 2013.

- İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-Âsâr li Zeyl-i Zündetü'l-Eş'âr, Haz.: Abdülkerim Abdulkadiroğlu, AKM Yay., Ankara 1999.
- İsmail Erberk, Nef'i ve Nâ'ili Divanlarında Şikayet Unsurları, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2000.
- İsmail Ünver, Neşâtî, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1986.
- İsrafil Babacan, Klâsik Türk Şiirinin Son Baharı Sebki Hindî (Hint Üslûbu), Akçağ Yay., Ankara 2010.
- Jule Yentür, 17. Yüzyıl Şairlerinden Fehim, Na'ili ve Neşati Divanlarında Kozmik Unsurlar, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2003.
- Kâmil Akarsu, Eski Türk Edebiyatı Ders Notları (I-II-III-IV), Ankara 2003 (Yayınlanmamış çalışma).
- Kâşif Yılmaz, Güffî ve Teşrifâtü's-Şu'arâsi, AKM Yay., Ankara 2001.
- Kudret Altun, Tezkire-i Mucib-İnceleme-Tenkidli Metin-Dizin Sözlük-AKM Yay., Ankara 1997.
- M. Fatih Köksal, Sana Benzer Bir Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire, Akçağ Yay., Ankara 2006.
- M. Fuad Köprülü, Divan Edebiyatı Antolojisi, Yayına Haz.: Ahmet Mermer, Akçağ Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2006.
- M. Kaya Bilgegil, Harâbât Karşısında Nâmık Kemâl, İrfan Yayınevi, İstanbul 1972.
- M. Kayahan Özgül, Dîvan Yolu'ndan Pera'ya Selâmetle Modern Türk Şiirine Doğru, Hece Yay., Ankara 2006.
- M. Kayahan Özgül, Kemâl'le İhtimâl, Nâmık Kemâl'in Şiirine Tersten Bakmak, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014.
- M. Kayahan Özgül, Şiirin Hazanında Gazel Dökenler-II, Hersekli Ârif Hikmet Bey, Kitabevi Yay., İstanbul 2015.
- M. Kayahan Özgül, Şiirinden Hazanında Gazel Dökenler-I Yenişehirli Avni Bey, Dergâh Yay., İstanbul 2015.
- M. Kayahan Özgül, XIX Asrın Özel Bir Edebiyat Mahfeli Olarak Encümen-i Şuarâ, Kurgan Edebiyat Yay., Ankara 2012.
- M. Orhan Okay, Bir Hülya Adamının Romanı Ahmet Hamdi Tanpınar, Dergâh Yay., İstanbul 2012.
- Mahir İz, Yılların İzi, Kitabevi Yay., 6. Baskı, İstanbul 2014.

- Mahmud Erol Kılıç, Sûfi ve Şiir, Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası, İnsan Yay., 10. Baskı, İstanbul 2012.
- Mehmed Sâlih Yümnî, Tezkire-i Şu'arâ-i Yümnî, İnceleme-Tenkidli Basım-İndeksli Tıpkibasım, Haz.: Sadık Erdem, TTK Yay., Ankara 2013.
- Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmanî 4, Yay. Haz. Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1996.
- Mehmet ARSLAN, Türk Edebiyatında Hamseler ve Subhîzâde Feyzî'nin Hamsesi, Kitabevi Yay, İstanbul 2008.
- Mehmet Güler, Süleymaniye Kütüphanesi Tercüman Koleksiyonunda 020 Numara İle Kayıtlı Şiir Mecmuasının Çeviri Yazılı Metni ve İncelenmesi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015.
- Mehmet Kahraman, Divan Edebiyatı Üzerine Tartışmalar, Beyan Yay., İstanbul 1996.
- Mehmet Kaplan, Âli'ye Mektuplar, Haz.: Zeynep Kerman-İnci Enginün, Dergâh Yayınları, İstanbul 1992.
- Mehmet Kaplan, Yunus Bir Haber Verir... Dergâh Yayınları, İstanbul 2015.
- Mehmet Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâ'ili Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri, II. Cilt, Haz.: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2001.
- Mehmet Nuri Parmaksız, "Eserleri Bestelenen XVII. Yüzyıl Dîvân Şâirleri", İDİL, C. 4, S. 15 (2015), S. 181-228.
- Metin Kayahan Özgül, "Tanzîmat'tan Cumhuriyet'e Klâsik Edebiyat Çalışmaları (1839-1922)", TALİD Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi Eski Türk Edebiyatı 1, C. 5, S. 9, Yıl 2007, s. 47-172.
- Metin Kayahan Özgül, Hersekli Ârif Hikmet, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay, Ankara 1987.
- Mine Mengi, Divan Şiiri Yazıları, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.
- Muallim Naci, Osmanlı Şairleri, Haz.: Cemal Kurnaz, Akçağ Yay., Ankara 2000.
- Muhammet Nur Doğan, Şeyhülislam Es'as ve Dîvânı, MEB Yay., İstanbul 1997.
- Muhsin Macit, "Divan Edebiyatı Tartışmaları ve Gelenekten Yararlanma Sorunu", Milli Eğitim Dergisi, S. 77-78, Temmuz-Ağustos 2006, s. 20-32.
- Murat Koç, Ahmet Hamdi Tanpınar Araştırmaları Ömrün Gecesinde Sükût, Dergâh Yay., İstanbul 2014.

- Murat Özmen, Vişne-zâde Mehmed İzzetî Efendi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Şiirleri, Payda Yayıncılık, Ankara 2013.
- Mustafa Çıpan, “Mevlevîliğin ‘Çileli’li Şehrâhında Vücut Bulan ‘Üç Selim’in Saltanat, Edebiyat ve Mûsikîmizdeki Tezâhürleri (III. Selim-Şeyh Gâlib-Dede Efendi), Eser-i Aşk Şeyh Gâlib Hakkında Makaleler ve Bibliyografya, Haz.: H. Koncu-Müjgân Çakır-Leyla Alptekin Sarıoğlu, Dergâh Yay., İstanbul 2016.
- Mustafa Çıpan, Fasih Divanı İnceleme-Tenkidli Metin, MEB Yay., İstanbul 2003.
- Mustafa Elik, Nâ’îlî Divânında Dinî Muhtevâ, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015.
- Mustafa İsen, Tezkireden Biyografiye, Kapı Yayınları, İstanbul 2010.
- Mustafa Kurtoğlu, Urfalı Nabi (Şair Nabi), Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., İstanbul 2008.
- Mustafa Safâyî Efendi, Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü’l-Âsâr Min Fevâ’idi’l-Eş’âr) İnceleme-Metin-İndeks, Haz., Pervin Çapan, AKM Yay., Ankara 2005.
- Mustafa Tatcı, “Üsküdarlı Ahmed Râsim’in Nâ’îlî-i Kadîm’in Bir Gazeline Şerhi”, İlmî Araştırmalar Dergisi, Sayı 19, Yıl 2005, s. 133-140.
- Mustafa Tatcı, İştin Ey Yârenler Yûnus Emre Yorumları, Kapı Yayınları, İstanbul 2012.
- Müstecâbizâde İsmet, Nâ’îlî-i Kadîm, Feridiye Matbaası, İstanbul 1318.
- Nagehan Uçan Eke, Nâ’îlî’nin Gazellerinin Şerhi ve Yapısalcılık Açısından İncelenmesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Muğla 2013.
- Nagehan Uçan Eke, Nâ’îlî’nin Gazellerinin Şerhi ve Yapısalcılık Açısından İncelenmesi, C. 1-2, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yay., Muğla 2014.
- Necdet Şengün, Nazîr İbrahim ve Dîvânı (Merin-Muhteva-Tahlil), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı (Türk-İslam Edebiyatı), Doktora Tezi, İzmir 2006.
- Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C. 2, MEB Yay., İstanbul 1983.
- Nihal Kümüştâş, Servet-i Fünûn Dergisi’ndeki Yazıları Işığında Köprülü-zâde Mehmet Fuat, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2012.
- Osman Horata, Esrar Dede Hayatı-Eserleri Şiir Dünyası ve Dîvânı, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1998.

- Osman Horata, Nedîm-i Kadîm Dîvançesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1987.
- Ömer Faruk Akün, Divan Edebiyatı, İSAM Yayınları, İstanbul 2014.
- Ömer Gök, İbnülemin’den Bir Biyografi Örneği: Kemâlî’l-Hikme, Atatürk Kültür Merkezi Uzmanlık Tezi, Ankara 2017.
- Ömer Seyfeddin, Efruz Bey, Erdem Yay., İstanbul (Tarihsiz).
- Ömür Ceylan, Hânedânda Bir Âsî Dâmâd Mahmûd Celâleddîn Paşa Âsâd Dîvânı, Akçağ Yay., Ankara 2003.
- Önder Göçgün, Namık Kemâl’in Şairliği ve Bütün Şiirleri, AKM Yay., Ankara 1999.
- Özer Şenödeyici, “Nâ’îlî’nin Bilinmeyen Şiirleri ve Onlar Hakkında Bazı Mülâhazalar”, Turkish Studies, Volume 7/1, Winter 2012, s. 1925-1939.
- Özer Şenödeyici, “Üslûp Araştırmaları Açısından Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük Çalışmaları: Nâ’îlî Örneği”, Journal of Turkish Language and Literature, Volume 3, Winter 2017, s. 282-306.
- Özer Şenödeyici, Fevzî Divanı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
- Özer Şenödeyici, Nâ’îlî Divanı Sözlüğü [Bağlamlı Dizin İşlevsel Sözlük], Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2011.
- Özer Şenödeyici, Osmanlı’nın Görsel Şiirleri, Kesit Yay., Ankara 2012.
- Özgür Okmak, Ahmed Bâdî Dîvânı (Metin-İnceleme), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2008.
- Refik Ahmet Sevensil, Eski Şiirimizin Ustaları, Atlas Kitabevi, İstanbul 1964.
- Rıza Oğraş, Esad Mehmed Efendi’nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şâhidü’l-Müverrihîn Adlı Eserinin Metni, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 2005 (e-kitap).
- Rıza Tevfik Bölükbaşı, Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Makaleler, Hazırlayan: Abdullah Uçman, Vakıfbank Kültür Yayınları, İstanbul 2022.
- Sadeddin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri, C. 2, İstanbul 1936.
- Sadık Erdem, Neylî ve Dîvân’ı, AKM Yayınları, Ankara 2005.
- Salim Çonoğlu, Mecmu’a-i Mu’allim (Metin-Açıklamalar-Notlar), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, Balıkesir 1995.
- Seher Erdoğan Çeltik, Ali Emiri’nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası Üzerine Bir İnceleme, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

- Serpil Akgül (Haz.), Vefatının 350. Yılında Nâilî-i Kadîm, Gifon Yayınları, Ankara 2017.
- Süheyl Ünver, Yahya Kemal'in Dünyası, Tercüman Yay., İstanbul 1980.
- Tahir Üzgör, Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi, Ankara 1991.
- Tevfik Fikret, Dil ve Edebiyat Yazıları, Haz.: İsmail Parlatur, TDK Yay., Ankara 2000.
- Turan Koç, İslam Estetiği, İSAM Yay., İstanbul 2014.
- Vasfi Mahir Kocatürk, Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yayınevi, İstanbul 1964.
- Victoria Holbrook, Aşkın Okunmaz Kıyıları -Türk Modernitesi ve Mistik Romans, Çev.: Erol Köroğlu-Engin Kılıç, İletişim Yay., İstanbul 1998.
- Walter G. Andrews, Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı, Çev.: Tansel Güney, İletişim Yay., 14. Baskı, İstanbul 2014.
- Yahya Kemal, Edebiyâta Dâir, İstanbul 1971.
- Yahya Kemal, Eski Şiirin Rüzgarıyla İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1962.
- Yahya Kemal, Mektuplar Makaleler, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1977.
- Yasin Kılıç, Râtîb Ahmed Paşa Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1996.
- Yasin Şen, Dîvâne Rüşdî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi Ankara 2021.
- Yasin Şen, İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın Divan Neşirleri, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016.

Özel Adlar ve Kavramlar Dizini

19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi 122, 154, 161, 167, 168
- A**
- Abdülbaki Gölpinarlı 32, 100, 148, 149
- Abdülhak Şinasi Hisar 146, 147, 153, 157
- Abdülhamid Ziyâ (Ziya Paşa) 120, 127
- Ahmed Bâdi (Râcih) 82, 137, 138, 172
- Ahmed Çelebi 26, 28
- Ahmediyye 29
- Ahmed Şemseddin Marmaravî 29
- Ahmet Hamdi Tanpınar 16, 122, 150, 152, 154, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 172
- Ahmet Haşim 146
- Ahmet Paşa 62, 149
- Ahmet Talat Onay 46
- âlem-i mânâ 157
- Ali Alparslan 33
- Ali Emirî 141, 142
- Ali Kemal 102, 140
- Ali Rıza Beyefendi 141
- Ali Şir Nevâyî 74
- Anadolu 11, 29, 30, 102, 164
- Antakyalı Münif Efendi 21
- Antalyalı Genç Kıza Mektup 160
- Arpaemîni-zâde Mustafa Sâmi 81, 112, 172
- Âsâf 82, 135, 172
- Âsım 13, 19, 20, 81, 172
- âşıkâne 51, 54, 142
- Âşık Nâ'îli 22
- Atilla İlhan 14, 82, 147, 148, 170, 172
- Aydaki Kadın 161
- Azmîzâde Hâletî 73
- B**
- Bağdat 12, 23, 84, 94
- Bağdat Fethiyesi 94
- Bağdatlı Rûhî 12, 142
- Bahâyi Efendi 62, 74, 75
- Bâkî 11, 12, 13, 32, 74, 79, 130, 145, 147, 152, 156, 159, 160
- Balkanlar 11, 29
- Bâyezîd 30
- Baykara 44
- Behçet Kemal Çağlar 158

Belîğ Tezkiresi 84
Beşir Ayvazoğlu 12, 13, 16, 33, 46,
63, 66, 67, 154, 155, 158, 159
Beş Şehir 167
beyân 48, 55, 59, 70, 86, 121
Beyoğlu Mezarlığı 11
Bosnalı Âsım 81, 172
Bulak Matbaası 31
Bursalı İsmail Belîğ 19
Bursalı Mehmed Tâhir 19, 24, 132

C-Ç

cehl-i mürekkep 35
Celâl 37
Cem 44, 45, 59, 61, 102, 108, 112,
131, 135
Cemâlî Halvetî 29
Cemaliyye 29
Cemşid 151
Cevdet Canbulat 22
Cevrî 43, 73, 81, 94, 95, 96, 121,
141, 172
Ceyhûn 75
Cibrîl 77, 123
Cüneyd 30
Çankırı 22, 120
Çankırlı Hurrem 119
Çîm 111, 116

D

Dâmâd Mahmud Celâleddin Paşa
(Âsâf) 82, 172
Dede Ömer Ruşenî 29
Defterdar Ahmet Paşa 62
Defterdar Hafız Mehmet Efendi 62
Defterdar Hattat Mehmet Paşa 62
Defterdar İsmail Paşa 62
Defterdar Mustafa Paşazade Meh-
met Paşa 62

Dersâdet Gazetesi 142
Divan Edebiyatı Beyânındadır 149
Dîvâne Rüşdî Efendi 81, 87, 88, 172
Divan-ı Hümâyûn 20
Düzce 22

E

Ebû 'Ali 25
Ebubekir Nusret 82, 172
Edhem 30
Edirne 24, 27, 30, 31, 92, 138
Eftuz Bey 144
Encümen-i Şuara 9
Enis Receb Dede 81, 172
Enverî 73
Esad Mehmed Efendi 19, 21
Esâmî 136
Eski Şiirin Rüzgariyle 152, 156
Eski Türk Edebiyatında Mazmun-
lar ve İzahı 46
Eslâf 53, 54, 83, 94
Esrâr Dede 82, 109, 172

F

Fâik Reşad 53, 94
Fâizî 49, 74
Fârisî 27, 74
Fasîh 81, 99, 100, 101, 172
Fâzıl Ahmed Paşa 24, 107
Fazıl Hüsni Dağlarca 146
Fehîm-i Cedid 82, 172
Fehîm-i Kadim 8, 10, 12, 13, 32,
74, 76, 92, 121, 122, 124, 128
Felâtûn 37
Felek 30, 60, 86, 113, 120
Fevzî 21, 25, 81, 86, 87, 172
Feyzî 43, 45, 73, 81, 112, 113,
114, 172
Feyzî-i Hindî 43, 45

Feyzü'l-Kemâl 142, 143
Fındıklı 21, 24
Firdevsî 73
Fuat Bayramoğlu 150
Fuat Köprülü 58, 79, 141
Fuzûlî 10, 11, 12, 13, 32, 74, 75,
130, 138, 145, 146, 152, 155

G

Gâlib Bey 121, 122, 124
garâbet 47
gazel 7, 22, 31, 44, 51, 54, 55, 59,
61, 64, 77, 78, 79, 81, 86, 88,
91, 103, 113, 130, 133, 144, 151,
152, 154, 156, 157, 167
gazel-i müzeyyel 77
Gibb 52, 53
Güftî 19, 20, 26, 27, 43, 49, 50, 52,
73, 77, 105, 121
Güftî Tezkiresi 26, 105
Gülşenî Dergâhı 27
Gülşenîlik 29, 30
Gülşeniyye 30
Gülzâr-ı Aşk 143

H

Hâfız Bey 150
Hâfız Çelebi 27
Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî 19
Hâfız Post 81, 102, 172
Haftalık Musavver Malûmât-ı Nâfia
Mecmuası 142
Hakanî 168
hakikat 35, 36, 37, 40, 143
Hakikat Mecmuası 138
halâvet 40, 58
Halil Nihad Boztepe 82
Haluk İpekten 9, 14, 23, 28, 29,
30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38,

39, 40, 43, 45, 46, 57, 60, 62,
64, 65, 66, 67, 68, 69, 74, 78,
79, 83, 88, 106, 123, 169
Halvetî 27, 29, 33, 35, 38, 46, 170
Halvetiyye 29, 39
Harâbât 51, 134, 135
Harabât Karşısında Namık Kemal 134
Harbiye Nezâret-i Celîlesi 141
Hassan 73
Haşmet 13, 82, 172
Hattat Mahmut Çelebi 94
hayâl 49, 54, 55, 75, 107, 126, 134
hayalcilik 47
Hayâlî Bey 12
hayret 34, 35, 37, 58
Hazret-i Bârî 26
Hersekli Ârif Hikmet 14, 53, 82,
120, 121, 124, 128, 129, 130,
132, 135, 171, 172
Hezarpare Ahmet Paşa 62
Hitâ 109, 116
Hızr 62, 133
hikemî 55, 70
hikmet 39, 40, 48, 70, 143
Hilmi Yavuz 69, 82, 150, 151,
157, 172

Hindistan 44, 45
Hint üslûbu 44
Hurrem 82, 119, 172
Husrev 73
Huzur 160, 161
Hüseyin Vassaf 142, 143
hüsn-i talil 67
Hüsn ü Aşk 164
Hz. Ali 62
Hz. Hüseyin 62
Hz. İsâ 92
Hz. Meryem 92
Hz. Mûsâ 92

I-i

İtrî 155, 160, 164, 165
 IV. Murad 23, 44, 62, 84, 94
 ibhâm 47
 İbni Mevlana Hasan Sâit 142
 İbnülemin 13, 120, 121, 122, 123,
 124, 125, 126, 127, 128, 129,
 130, 132, 135, 142
 İbnülemin Mahmud Kemal 121,
 128, 129, 132, 135, 142
 İbrahim Gülşenî 30
 İbrahim Hâlet 121
 İbrahim Kutluk 9, 23, 24, 26, 28,
 31, 38, 39, 78, 83, 84, 94
 İbrahim Necmi Dilmen 31, 128
 İlâhî 64
 ilhâm 27, 50
 İran 14, 27, 43, 44, 45, 52, 58, 62,
 79, 92, 94
 irfanî 36, 39, 70
 irşâd 35, 106
 İsfî 92, 125, 131
 İsmail Belîğ 19, 20, 48, 49, 84
 İsmetî 43, 73, 74, 78, 81, 115, 172
 İstanbul 9, 11, 12, 13, 15, 16, 20,
 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29,
 30, 31, 32, 33, 34, 37, 43, 44,
 46, 49, 51, 53, 54, 55, 56, 57,
 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66,
 67, 68, 69, 73, 74, 78, 79, 83,
 84, 94, 100, 101, 103, 106, 110,
 111, 113, 120, 121, 122, 123,
 124, 125, 126, 127, 129, 130,
 132, 133, 134, 135, 140, 142,
 143, 144, 145, 146, 147, 148,
 149, 150, 153, 154, 155, 156,
 157, 158, 159, 160, 161, 162,
 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169
 İstanbulî Pirî-zâde Mustafa Çelebi 20

istiare 67

K

Ka'be 116
 kadeh 61, 97, 111
 Kadızâdeliler 28
 kafiye 14, 16, 63, 80, 88, 89, 108,
 126, 147, 148
 Kâmî 26
 Karalama Defteri 145
 kaside 24, 31, 60, 62, 63, 75, 77
 Kaside-i Garra 106
 Kaya Bilgegil 51, 134, 135
 Kays 109
 Keçecizâde İzzet Molla 13, 82, 172
 Kelîm-i Hemedânî 43
 Kelîm-i Kâşânî 73, 79
 Kemankuş Kara Mustafa Paşa 62
 Ken'an 125, 126
 Kerbelâ 29, 92
 kıta 25, 31
 Köprülü Fâzıl Ahmet Paşa 62
 Kur'an 65
 Külhanî-i Lâyhâra 60

L

lafiz 50, 55
 lafzî 55
 Lâle Devri 106
 Lebib 82, 120, 127, 128, 172
 Leskofçalı Gâlib 14, 82, 120, 121,
 122, 123, 124, 125, 126, 127,
 171, 172
 Leskofçalı İsmâil Paşazâde 129
 Leylâ ve Mecnun 164
 Leylî 87, 109
 lirizm 56
 Lutfî 82, 116, 172

M

Mahir İz 134, 150, 158
 Manastırlı Hoca Nâ'îlî 137
 Mansûr 115, 119
 Mantıkî 73
 Massignon 161
 Mazhar Bey 132
 mazmun 74, 122
 mecaz 40, 47, 67
 mecmu'a 40, 51
 Mecmua-i Muallim 24, 51
 Mecnûn 32, 94
 meczûb 30
 Mehmed Fevzî 81, 86, 172
 Mehmed Lebib 120
 Mehmed Süreyyâ 19
 Mehmed Tâib Efendi 81, 84, 172
 Mehmet Kaplan 167
 melâmet 128, 131
 Memduh Faik 121
 mersiye 31
 Mesîh 30, 62, 112
 Metin Kayahan Özgül 9, 44, 53,
 130, 139, 140, 153
 Mevlânâ 37, 38, 95
 Mevlânâ Celâleddin Rûmî 38
 Mevlevî 33, 37, 99, 108, 109, 144
 Meylî 81, 84, 172
 Mezâkî 74, 81, 92, 93, 94, 172
 mezâmin 51
 Mısır 30, 31, 84
 Mir'ât-ı İncilâ-yı Hakikat 143
 Mirzâzâde Ahmed Neylî 82, 109, 172
 Mirzâzâde Ahmed Sâlim 82, 114
 mistik 56
 Muallim Nâcî 24, 51, 136, 168
 Mucîb 19, 20, 48
 mu'cizât 50
 Muhteşem-i Kâşânî 43
 Muhyiddin Raif Yengin 150

mûsikî 159, 162
 Mustafa Sâkîb Dede 81, 108, 172
 mutasavvîf 33, 36, 142
 mübalağa 46, 47
 Mümtaz 161
 münacât 31
 münakkah 50, 55, 139
 müseddes 31
 Müstecâbizâde 53, 54, 55, 62, 63,
 128, 130, 171
 Müstecâbizâde İsmet 53, 54, 55,
 62, 63, 130, 171

N

naat 31
 Nâbî 8, 12, 13, 31, 56, 81, 87, 88,
 102, 103, 130, 141, 146, 155, 172
 Nâ'îlî'nin Ruhuna Gazel 14
 Nâil Tuman 19, 21
 Nasîr 37
 Nazîm 16, 20, 73, 81, 84, 172
 nazire 7, 9, 12, 14, 15, 47, 51, 59,
 60, 74, 75, 78, 80, 81, 88, 91,
 92, 93, 95, 96, 98, 99, 103, 106,
 107, 108, 109, 110, 113, 114,
 115, 116, 118, 119, 120, 121,
 122, 124, 128, 130, 133, 136,
 139, 140, 147, 156
 Nazîr İbrâhîm Efendi 82, 117, 172
 Nazmî 21, 25, 26
 Necâfî Bey 11, 12
 Necîb Çelebi 81, 84, 172
 Necmeddin Halil Onan 33
 Nedîm 8, 10, 12, 13, 61, 81, 98,
 99, 106, 130, 138, 142, 144,
 145, 146, 147, 149, 152, 155,
 156, 158, 160, 161, 162, 163,
 166, 171, 172
 Nef'î 8, 10, 13, 32, 43, 49, 53, 55,
 74, 77, 78, 88, 120, 130

Neşâti 32, 33, 62, 73, 74, 78, 81,
92, 96, 97, 98, 99, 109, 113, 121,
127, 158, 166, 172
Nevâi 11, 74
Nev'izâde Atâyî 73
Neyli 82, 109, 110, 115, 172
Nihad Sami Banarlı 11, 22, 27, 28,
58, 59, 64
Nihâlî 81, 84, 104, 105, 172
Nisârî 73
Niyâzi-i Mısırî 143
Nizâmî 73
Nuhbetü'l-âsâr li Zübdetü'l-eş'âr 19
Nuhbetü'l-Âsâr min Fevâidü'l-Eş'âr 19
Nurullah Ataç 145
nükte 50, 78, 123, 163

O-Ö

Osmanlı Müellifleri 19, 24, 132
Osmanlı Şairleri 136, 137
Osmanlı Şiir Tarihi 52
Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmu-
ası 141, 142
Osman Nevres 82, 172
Osmanzâde Tâib 81, 106, 107, 172
Ömer Seyfeddin 144
Örfî 43, 45, 73
Örfî-i Şîrâzi 43

P

Peyâm-ı Edebî 140
Pîri Efendi 20
Pîri Halife 21

R

Râgıb 130
Râûb Ahmed Paşa 82, 115, 116, 172
realist 46, 52, 65, 141
Recâizâde Mahmud Ekrem 82, 172

redif 16, 88, 89, 126, 147, 157
Refik Ahmet Sevengil 56
Reis'ül-küttâb Şâmizâde 62
Rıdvân 133
Rızâ 20, 36, 49, 61, 81, 95, 103,
104, 172
Rıza Tezkiresi 36, 61, 95
ribât 37
rikkat 54, 138
rintlik 56
Riyâzi 43, 73
Rûh-ı kudsi 61
Rûhî 11, 12, 13, 142
Ruhî Bağdadî 142
Rûm 91
Ruznamçeci İbrahim Efendi 23, 62
Rüştü Şardağ 146

S-Ş

Sâbit 20, 21, 141
Sabrî 43, 73, 87
Sabrî-i Şâkir 73
Saçlı İbrahim Efendi 29, 30
Safâyî 19, 20, 21, 26, 49
Safevî 45
Sâib 43, 45, 73
Sâib-i Tebrîzi 43
Said Nazif Ozankan 155
Sâlih Fâik 82, 120, 127, 172
Salih Paşa 62
Sâlim 26, 82, 114, 115, 172
Sâlim Tezkiresi 26
Sami Paşazâde Sezâî Bey 145
Sebk-i Hindî 7, 14, 32, 43, 44, 45,
46, 47, 48, 56, 59, 60, 62, 63,
65, 66, 68, 76, 79, 87, 88, 112,
122, 152, 169
Sebk-i Horasânî 44
Sebk-i Irakî 44
Sekçuklular 164

selâset 54
Senâi 167
Servet-i Fünûn 141
Seyyid Vehbî 13, 81, 107, 172
Sicill-i Osmânî 19
Sikender 62, 151
Silahdar Yusuf Paşa 62
Sitânbül 20
Sofî Mehmed Paşa 74
Son Asır Türk Şairleri 120, 129, 135
soyutlama 67
Subhizâde Feyzî 81, 113, 114, 172
Sultan IV. Murad 23, 44, 62, 84, 94
Sultânü's-şu'arâ 77
Sultanzade Mehmet Paşa 62
Sükkerî 81, 103, 172
Sükûnî 115
Süleyman Nazif 155
Sünbül Efendi Dergâhı 24
Sünbüllü Tekkesi 21
Sürûrî 130
Şâhidü'l-Müverrihin 19, 21
Şark 166
şarkî 7, 31, 56, 63, 164, 169
Şat 75
Şemseddin Ahmed Sivasî 29
Şemsiyye 29
şerh 15, 32, 33, 170
şeriat 35
Şevket 45, 79
Şeyh Gâlib 10, 12, 13, 32, 45, 62,
82, 108, 138, 142, 147, 152, 155,
165, 171, 172
Şeyhî 12, 19
Şeyhî Mehmed 19
Şeyhülislam Ârif Hikmet Efendi
82, 137, 172
Şeyhülislam Bahâyî 43, 75
Şeyhülislam Es'ad Efendi 82, 172

Şeyhülislam Yahyâ 8, 12, 43, 73
Şîr Ali Çelebi 79
şühane 142

T

tahayyül 50, 153
Tâhirü'l-Mevlevî 144
tahlil 10, 32
tahmis 9, 74, 75, 81, 85, 110, 119, 135
ta'kid 47, 51
Tâlib 43, 45, 73, 91, 117
Tanpınar 16, 122, 150, 152, 154,
157, 159, 160, 161, 162, 163,
164, 165, 166, 167, 168, 171, 172
Tanzimat 14, 128, 168
tanzir 47, 81, 116, 120, 124, 170
Tarzî 81, 83, 84, 172
tasavvuf 36, 39, 99, 166
Tatâr 91
Taybî (Tıyîbî) 81, 85, 172
Tekirdağlı Ahmed Lutfi 82, 116, 172
tenkîh 54, 55, 136
tenkih-i elfâz 51
terci-i bend 31
terkib-i bend 29, 31
teşbih 47, 67
Teşrifâtü's-Şuarâ 19
Tevfik Fikret 51
tezkire 20
Tezkire-i Mucîb 19, 20, 48
Tezkire-i Rıza 19
Tezkire-i Safâyî 19, 20, 21, 26, 49
Tezkire-i Şuarâ-i Yümnî 84
Tıflî Ahmed Çelebi 26
Tuğrâyî 73
Tuhfe-i Nâ'ilî 19, 21
Turan Koç 67
Türkçe ve Edebiyat Muallimleri
Kongresi 159

Ü

Üsküdâr 116
Üsküdarlı Ahmed Râsim 33, 82, 172
Üsküdarlı İbrahim Hakkı 82, 172

V

Vâdî-i Eymen 91
vahdet-i vücûd 143, 157
Vahy 27, 50, 77
vâridât-ı hayâl 49
Vasfî Mâhir Kocatürk 55
Vassâf 73, 143
Vecdî 43, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 81,
87, 94, 96, 121, 127, 172
Vefâyât-ı Ayvansârâyî 19, 25
Vehbi Eralp 158
Vekâyî-i Fudalâ 19
vezin 14, 16, 80, 88, 89, 108, 111,
113, 126
Victoria Holbrook 69, 70
Vişnezâde Mehmed İzzetî 81, 91, 172

Y

Yahya Efendi 62, 77
Yahya Kemal 8, 14, 16, 33, 61, 62,
63, 82, 134, 146, 147, 150, 152,
153, 154, 155, 156, 157, 158,
160, 163, 168, 169, 170, 171, 172
Yâ'kub 129
yapısalcılık 32
Yeni Sabah 144
Yenişehirli Avnî 82, 132, 133, 172
Yenişehirli Belîğ 82, 118, 172
Yılların İzi 134, 150, 158
Yunus Emre 146
Yûsuf 81, 125, 126, 129, 172
Yûsuf Nâbî 81, 172
Yusuf Paşa 24, 62

Z

Zahir Güvemli 154
Zâtî 12
Zekî 26
Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr 19, 20
Ziya Paşa 13, 50, 51, 82, 127,
156, 172

ŞİİRİ BÖYLE SÖYLER ÜSTÂD

Türk Edebiyatında Nâ'îlî-i Kadîm Mektebi

Nâ'îlî-i Kadîm, daha yaşadığı dönemden başlayarak Türk şiiri üzerinde önemli etkileri olan bir isimdir. Onun şiirlerine birçok defa nazireler yazılmış ve bunların bazıları da zaman zaman şerh edilmiştir. Şiire anlam dünyası bakımından yeni açılım alanları arandığı bir dönemde onun eserleri bir referans olarak görülmüş ve özellikle gazellerine yazılan nazireler ve açtığı şiir vadisi hakkında yapılan yorumlarla âdetâ bir "Nâ'îlî-i Kadîm Mektebi" ortaya çıkmıştır. Divan şiirine ve şairlerine en şiddetli itirazların olduğu zamanlarda bile Nâ'îlî'nin şiirleri taklit ve tanzir edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları gösteriyor ki, Nâ'îlî-i Kadîm, Türk şiirinde yeni bir yol, yeni bir tarz ortaya koyduğu gibi tesirleri günümüze kadar gelen şairlerden de birisi olmuştur. Onun Nedim, Şeyh Gâlib, Encümen-i Şuarâ şairleri ve Yahya Kemal'in yanı sıra daha birçok şairin üzerindeki etkileri Klasik Türk şiirine yön veren isimlerden biri olduğunu göstermektedir. Bu kitapta yaşadığı yüzyıldan başlanarak Nâ'îlî-i Kadîm'in günümüze kadar devam eden tesirleri şiirler ve şair hakkındaki yorumlar üzerinden incelenmeye çalışılmıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6769-72-4

